



Sygn. akt II UK 274/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lutego 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Kuczyński (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku K. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.

z udziałem P. R. S.A. w W.

o zasiłek chorobowy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 lutego 2014 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych w W.

z dnia 26 listopada 2012 r.

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. do
ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w W. wyrokiem z dnia 9 czerwca 2010 r. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W. z dnia 23 września 2009 r. w ten sposób, że przyznał K. C. prawo do zasiłku chorobowego za okresy od 1 do 27 lutego, od 14 kwietnia do 15 maja oraz od 1 do 30 czerwca 2009 r.

Wyrokiem z dnia 25 października 2010 r. Sąd Okręgowy w W. uchylił powyższy wyrok, zniósł postępowanie od dnia 19 lutego 2010 r. i sprawę przekazał Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania celem wezwania w charakterze zainteresowanego pracodawcy i płatnika składek – P. R. S.A. w W.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy wyrokiem z dnia 12 czerwca 2012 r. Sąd Rejonowy oddalił odwołanie wnioskodawcy. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia.

Z tytułu zatrudnienia u płatnika wnioskodawca korzystał ze zwolnień lekarskich w okresach od 12 do 23 stycznia, od 24 stycznia do 6 lutego, od 7 do 27 lutego, od 6 do 10 kwietnia, od 14 kwietnia do 1 maja, od 2 do 15 maja, od 16 do 31 maja, od 1 do 14 czerwca oraz od 15 do 30 czerwca 2009 r. W okresie od 12 do 31 stycznia 2009 r. otrzymywał wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy na podstawie art. 92 k.p., natomiast w okresach od 1 do 27 lutego, od 6 do 10 kwietnia oraz od 14 kwietnia do 30 czerwca 2009 r. pobierał zasiłek chorobowy. Wnioskodawca był członkiem Rady Nadzorczej T. S.A. w W. i brał udział w posiedzeniach Rady, za co otrzymywał wynagrodzenie w wysokości jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw. Wynagrodzenie to przysługiwało bez względu na częstotliwość formalnie zwołanych posiedzeń, nie przysługiwało natomiast za ten miesiąc, w którym członek Rady Nadzorczej nie był obecny na żadnym z formalnie zwołanych posiedzeń z powodów nieusprawiedliwionych. W okresie zwolnień lekarskich od 24 stycznia do 6 lutego, od 7 do 27 lutego, od 14 kwietnia do 1 maja, od 2 do 15 maja, od 1 do 14 czerwca oraz od 15 do 30 czerwca 2009 r. wnioskodawca uczestniczył w posiedzeniach Rady Nadzorczej T. S.A. w dniach 28 stycznia, 17 lutego, 14 kwietnia, 8 maja oraz 8 i 16 czerwca 2009 r., za co otrzymywał wynagrodzenie. Zaskarżoną decyzją organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do zasiłku chorobowego za okresy zwolnień lekarskich od 1 do 6 lutego, od dnia 7 do 27 lutego, od 14 kwietnia do 1

maja, od 2 do 15 maja, od 1 do 14 czerwca oraz od 15 do 30 czerwca 2009 r. i zobowiązał go do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego za okresy od 1 do 27 lutego, od 14 kwietnia do 15 maja oraz od 1 do 30 czerwca 2009 r. w łącznej kwocie 41.021,16 zł wraz z odsetkami w wysokości 2.098,63 zł, pozostawiając pracodawcy decyzję w sprawie pozbawienia pracownika prawa do wynagrodzenia za czas choroby za okres zwolnienia lekarskiego od 24 do 31 stycznia 2009 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że udział wnioskodawcy w posiedzeniach Rady Nadzorczej T. S.A. przynosił mu konkretny rzeczywisty zarobek, który należało uznać za wykonywanie „pracy zarobkowej” w rozumieniu art. 17 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2010 r. Nr 77, poz. 512 ze zm., dalej: „ustawa zasiłkowa”).

Wyrokiem z dnia 26 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił apelację wnioskodawcy od powyższego wyroku, podzielając ustalenia i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji.

Powołując się na art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej oraz poglądy wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 8 lutego 2008 r., II UK 10/07, z dnia 5 kwietnia 2005 r., I UK 370/04, z dnia 14 grudnia 2005 r., III UK 120/05 oraz z dnia 20 stycznia 2005 r., II UK 154/04, Sąd odwoławczy stwierdził, że ubezpieczony traci prawo do zasiłku chorobowego w przypadku wystąpienia jednej z dwóch przesłanek określonych w tym przepisie, a więc w razie wykonywania pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy lub wykorzystywania zwolnienia od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia. Zaskarżona decyzja została podjęta w oparciu o tę pierwszą przesłankę, która posiada charakter samodzielny. Za pracę zarobkową w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej należy uznać wszelką zarobkową działalność ludzką, nawet gdyby miała ona polegać na czynnościach nieobciążających organizmu ubezpieczonego w istotny sposób. Takie definiowanie pracy zarobkowej wypływa z konieczności ścisłego stosowania przepisów prawa ubezpieczeń społecznych, w którym przeważa - ze względu na bezwzględnie obowiązujący charakter norm prawnych - formalistyczne ujęcie uprawnień ubezpieczonych. Przepis art. 17 ustawy nie

wymaga, aby praca była podjęta w „celu zarobkowym”, a jedynie aby miała „zarobkowy charakter”, czyli aby wykonywanie określonych czynności przynosiło rzeczywisty dochód - zarobek. Nie ma przy tym znaczenia, że określone czynności mogą być wykonywane odpłatnie lub nieodpłatnie. Decydującym o zakwalifikowaniu do „pracy zarobkowej” jest otrzymywanie wynagrodzenia (zarobku), a nie np. diety, czyli świadczenia o charakterze publicznoprawnym, rekompensującego ewentualnie utracone korzyści.

W ocenie Sądu odwoławczego, zachowanie wnioskodawcy polegające na braniu udziału w posiedzeniach Rady Nadzorczej T. S.A., za co otrzymywał wynagrodzenie, stanowi wykonywanie „pracy zarobkowej”. Nie ma znaczenia dla przyjęcia takiego charakteru pracy fakt, że wynagrodzenie wypłacane było także w wypadku usprawiedliwionego niestawiennictwa na posiedzeniach Rady. Okolicznością istotną jest to, że wnioskodawca stawiał się na nie i z tego tytułu osiągnął rzeczywisty zarobek. Powoływanie się na „incydentalny” i „wymuszony” charakter tej działalności, jak i na „misję społeczną środków masowego przekazu” nie ma żadnego znaczenia z punktu widzenia rozpatrywanego przepisu. Treść uregulowań zapewniających prawo do zasiłku chorobowego wynika z dążenia ustawodawcy do zapewnienia niezdolnemu do pracy ubezpieczonemu środków egzystencji, który to cel odpada w przypadku gdy ubezpieczony ma zapewnione świadczenia z innego źródła.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie prawa materialnego, przez błędną wykładnię art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej wyrażającą się w uznaniu, że zachowanie pracownika polegające na incydentalnym uczestnictwie w posiedzeniach organu nadzorczego spółki prawa handlowego (Rady Nadzorczej T. S.A.), którego to organu był członkiem, a z tytułu którego to członkostwa otrzymywał świadczenia pieniężne, stanowi wykonywanie pracy zarobkowej w rozumieniu tego przepisu.

Wskazując na powyższy zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez zmianę zaskarżonej decyzji i uznanie, że wnioskodawca ma prawo do zasiłku chorobowego za sporne okresy oraz nie ma obowiązku zwrotu

pobranego zasiłku, ewentualnie o uchylenie zaskarżanego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna okazała się usprawiedliwiona, aczkolwiek nie wszystkie zaprezentowane w niej wywody mogą być uznane za trafne.

W myśl art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej, ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia. W sprawie, w której wniesiona została rozpoznawana skarga kasacyjna, chodzi o pierwszą z sytuacji opisanych w powołanym przepisie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że praca zarobkowa w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej to „praca” w potocznym tego słowa znaczeniu, w tym także wykonywanie różnych czynności na podstawie różnych stosunków prawnych o charakterze cywilnoprawnym. Wykonywanie czynności członka rady nadzorczej spółki prawa handlowego na podstawie łączącego go z tą spółką stosunku organizacyjnego stanowi pracę zarobkową, jeśli członkowi temu zostanie przyznane z tego tytułu wynagrodzenie (por. wyrok z dnia 20 stycznia 2005 r., I UK 154/04, OSNP 2005 nr 19, poz. 307). Podkreśla się również, że skoro w świetle brzmienia art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej istotne jest to, aby określone czynności były w rzeczywistości wykonywane i aby ich wykonanie przyniosło ubezpieczonemu rzeczywisty dochód (zarobek), to niewątpliwie chodzi o „zarobek” jako świadczenie wzajemne za wykonanie określonej pracy (por. wyrok z dnia 4 listopada 2009 r., I UK 140/09, Monitor Prawa Pracy 2010 nr 6, s. 318-319).

Skarżący pełnił funkcję członka rady nadzorczej T. będącej jednoosobową spółką akcyjną Skarbu Państwa (art. 26 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, jednolity tekst: Dz.U. z 2011 Nr 43, poz. 226 ze zm.), do której stosuje się przepisy Kodeksu spółek handlowych z zastrzeżeniem art. 27-30 tej ustawy, z wyjątkami nieznajdującymi zastosowania do rozważanej sytuacji (art. 26 ust. 4). Z tego tytułu podlegał przepisom ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o

wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 254 ze zm.) i przyznano mu wynagrodzenie miesięczne w wysokości określonej w art. 8 pkt 8 w związku z art. 1 pkt 4 i art. 2 pkt 7 tej ustawy. Niewątpliwie więc wynagrodzenie to przysługiwało za wykonywanie czynności nadzorczych (sprawowanie stałego nadzoru) nad działalnością spółki we wszystkich dziedzinach jej działalności (art. 382 § 1 w związku z art. 392 § 1 zdanie pierwsze k.s.h.). Nie można podzielić poglądu skarżącego, jakoby przysługujące mu wynagrodzenie miało stanowić „świadczenie pieniężne z tytułu uczestnictwa w radzie nadzorczej”, niezależne od „uczestnictwa w posiedzeniach tego organu”. Co do zasady bowiem rada nadzorcza wykonuje swoje obowiązki kolegialnie (art. 390 § 1 k.s.h.), a związek wynagrodzenia z udziałem w posiedzeniach rady nadzorczej wynikał już tylko z tego, że nie przysługiwało ono za ten miesiąc, w którym skarżący nie uczestniczył w żadnym z formalnie zwołanych posiedzeń rady z przyczyn nieusprawiedliwionych.

Skarga kasacyjna okazała się jednak zasadna z innych względów. Ze stanu faktycznego sprawy wynika, że przysługujące skarżącemu - jako członkowi rady nadzorczej - wynagrodzenie miesięczne było niezależne ani od ilości formalnie zwołanych w danym miesiącu posiedzeń rady, ani od uczestnictwa w tych posiedzeniach, jeżeli nieobecność przynajmniej na jednym z nich spowodowana była usprawiedliwioną przyczyną. Sąd drugiej instancji uznał tę okoliczność za nieistotną, skoro skarżący brał udział w posiedzeniach rady nadzorczej, a więc wykonywał czynności jej członka, zaś powoływanie się przez skarżącego na „incydentalny” i „wymuszony” charakter uczestnictwa w tych posiedzeniach oraz na „misję społeczną środków masowego przekazu” uznał za niemające żadnego znaczenia z punktu widzenia art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej. Stanowisko to nie jest trafne, gdyż w judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że sporadyczna, incydentalna lub wymuszona okolicznościami sprawy aktywność zawodowa (np. udział w posiedzeniach rady nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej) może usprawiedliwiać zachowanie prawa do zasiłku chorobowego (por. wyrok z dnia 25 kwietnia 2013 r., I UK 506/12, LEX nr 1391152 i przywołane w nim orzecznictwo). W tym zakresie skarżący powołuje się na okoliczność, że - jako jedyny przedstawiciel Skarbu Państwa w radzie nadzorczej T. S.A. (art. 28 ust. 1 *in fine*

ustawy o radiofonii i telewizji) - „nadzorował wypełnianie przez ten podmiot swojej misji zleconej przez ustawodawcę”, a celem uczestniczenia w posiedzeniach rady nadzorczej było „zadośćuczynienie wezwaniu skierowanemu do skarżącego przez Ministra Skarbu do udzielenia mu wyjaśnień odnośnie [do] posiedzeń rady”, co - w ocenie skarżącego - stanowiło „wezwanie do podjęcia określonych działań w celu ochrony interesu publicznego” przez „wzięcie udziału w posiedzeniach rady” i powinno być rozumiane „jako okoliczności wymuszające określoną działalność”.

Nieprzypisanie przez Sąd odwoławczy żadnego znaczenia wskazywanym przez skarżącego przyczynom, dla jakich wziął udział w posiedzeniach rady nadzorczej i niedokonanie ich oceny nie może być uznane za prawidłowe, gdy się uwzględni, że po pierwsze - przyjmuje się, iż publiczna telewizja realizuje funkcję publiczną w zakresie określonym w art. 21 i nast. ustawy o radiofonii i telewizji oraz że spółki określone w art. 21 ust. 1-3 tej ustawy mają publiczny charakter i w związku z tym ich podstawowy cel nie jest gospodarczy (por. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 grudnia 1995 r., W 6/95, OTK 1995 nr 3, poz. 23), po drugie - do szczególnych obowiązków rady nadzorczej T. S.A., obok zadań określonych w art. 382 i art. 383 k.s.h. w związku z art. 26 ust. 4 ustawy o radiofonii i telewizji, należy wnioskowanie o powołanie oraz odwołanie członków zarządu (art. 27 ust. 3 i 6 ustawy o radiofonii i telewizji) i przeprowadzenie konkursu na kandydatów na członków zarządu (art. 27 ust. 4 tej ustawy), z wykonaniem których niewątpliwie wiążą się interesy Skarbu Państwa reprezentowanego w radzie przez członków powołanych do jej składu przez organy państwa oraz po trzecie - usprawiedliwiony (np. niezdolnością do pracy) brak uczestnictwa w posiedzeniach rady nie pozbawiałaby skarżącego ani prawa do wynagrodzenia z tytułu pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, ani prawa do zasiłku chorobowego w znacznie wyższej wysokości. Gdyby bowiem skarżący uchylił się od wykonania ewentualnego wezwania go przez Ministra Skarbu Państwa „do podjęcia określonych działań w celu ochrony interesu publicznego” i pobrał wynagrodzenie przysługujące mu z tytułu pełnienia funkcji członka rady nadzorczej mimo niestawiennictwa na żadnym z formalnie zwołanych posiedzeń rady, to nie można byłoby mówić o wzajemności wykonanej „pracy” i osiągniętego „zarobku”, a w

konsekwencji o wykonywaniu przez niego pracy zarobkowej w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. Orzeczenie o kosztach postępowania oparto o odpowiednio stosowany art. 108 § 2 k.p.c.